

Категорія справи № 761/29113/14-ц: **не визначено.**

Надіслано судом: **не визначено.** Зареєстровано: **18.07.2017.** Оприлюднено: **18.07.2017.**

Номер судового провадження: **не визначено**

ПОСТАНОВА

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

12 липня 2017 року
справах

м. Київ Судова палата у цивільних

Верховного Суду України у складі:

головуючого **Сімоненко В.М.**, суддів: **Гуменюка В.І.**, **Лященко Н.П.**, **Романюка Я.М.**, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_5 до ОСОБА_6, третя особа - служба у справах дітей Шевченківської районної у м. Києві державної адміністрації, про поділ майна подружжя та визначення місця проживання дитини; за зустрічним позовом ОСОБА_6 до ОСОБА_5, треті особи: служба у справах дітей Шевченківської районної у м. Києві державної адміністрації, служба у справах дітей Солом'янської районної у м. Києві державної адміністрації, про визначення місця проживання дитини та поділ майна подружжя за заявою ОСОБА_6 про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 грудня 2016 року,

в с т а н о в и л а :

У жовтні 2014 року ОСОБА_5 звернувся з указаним позовом, посилаючись на те, що з 18 листопада 1995 року по 7 серпня 2014 року він перебував у зареєстрованому шлюбі з ОСОБА_6, у якому ІНФОРМАЦІЯ_1 народився син ОСОБА_7.

У період шлюбу вони набули право власності на квартиру АДРЕСА_1, квартиру АДРЕСА_2, автомобіль «Volvo», 2010 року випуску, та мотоцикл BMW без бокового причепа, 2010 року випуску.

Позивач просив суд здійснити поділ майна, що є спільною сумісною власністю подружжя, виділивши йому у власність квартиру АДРЕСА_1 та мотоцикл BMW без бокового причепа; виділити ОСОБА_6 у власність квартиру АДРЕСА_2 і автомобіль «Volvo»; визначити місце проживання неповнолітнього ОСОБА_7 з ним.

У листопаді 2014 року ОСОБА_6 подала зустрічний позов, у якому з урахуванням уточнених позовних вимог просила суд визначити місце проживання ОСОБА_7 з нею; визнати трикімнатну квартиру АДРЕСА_3 спільною сумісною власністю подружжя; поділити майно, що є їх спільною сумісною власністю, виділивши їй трикімнатну квартиру АДРЕСА_1 орієнтовною вартістю 140 тис. доларів США, що еквівалентно 3 млн 080 тис. грн; виділити ОСОБА_5 трикімнатну квартиру АДРЕСА_3, орієнтовною вартістю 140 тис. доларів США, що еквівалентно 3 млн 080 тис. грн; мотоцикл BMW без бокового причепа, 2010 року випуску, орієнтовною вартістю 18 тис. 200 доларів США, що еквівалентно 400 тис. 400 грн; автомобіль «Volvo», 2010 року випуску, орієнтовною вартістю 26 тис. 254 долари США, що еквівалентно 577 тис. 588 грн, всього виділити ОСОБА_5 майна на загальну суму 4 млн 057 тис. 988 грн; стягнути з ОСОБА_5 на користь ОСОБА_6 компенсацію вартості частки виділеного йому в натурі майна у сумі 22 тис. 227 доларів США, що еквівалентно 488 тис. 994 грн; квартиру АДРЕСА_2 вважала своєю особистою власністю.

Рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 25 січня 2016 року позов ОСОБА_5 задоволено. Зустрічний позов ОСОБА_6 задоволено частково: визнано спільною сумісною власністю подружжя спірне майно та виділено ОСОБА_5 зі спільної сумісної власності подружжя: трикімнатну квартиру АДРЕСА_1, мотоцикл без бокового причепа марки BMW, 2010 року випуску, державний номер НОМЕР_1; виділено ОСОБА_6 зі спільної сумісної власності подружжя: двокімнатну квартиру АДРЕСА_2, автомобіль марки «Volvo», модель S60, 2010 року випуску, державний номер НОМЕР_2; стягнуто з ОСОБА_5 на користь ОСОБА_6 компенсацію вартості спільного майна у розмірі 11 тис. 946 доларів США, що станом на 25 січня 2016 року становить 296 тис. 141 грн 34 коп.; визначено місце проживання дитини ОСОБА_7, ІНФОРМАЦІЯ_1, з батьком ОСОБА_5

Рішенням Апеляційного суду міста Києва від 11 квітня 2016 року рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 25 січня 2016 року скасовано та ухвалено нове рішення, яким позов ОСОБА_5 та зустрічний позов ОСОБА_6 задоволено частково: визнано спільною сумісною власністю подружжя спірне майно та виділено ОСОБА_6 зі спільної сумісної власності подружжя: трикімнатну квартиру АДРЕСА_1 та автомобіль марки «Volvo», модель S60, 2010 року випуску; виділено ОСОБА_5 із спільної сумісної власності подружжя: двокімнатну квартиру АДРЕСА_2 та мотоцикл без бокового причепа, марки BMW, 2010 року випуску. Стягнуто з ОСОБА_6 на користь ОСОБА_5 компенсацію вартості спільного сумісного майна у розмірі 14 тис. 027 доларів США. Визначено місце проживання неповнолітнього ОСОБА_7, ІНФОРМАЦІЯ_1 з матір'ю ОСОБА_6 У решті позовних вимог ОСОБА_5 та ОСОБА_6 відмовлено.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 грудня 2016 року касаційну скаргу ОСОБА_5 задоволено, рішення Апеляційного суду міста Києва від 11 квітня 2016 року скасовано, рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 25 січня 2016 року залишено без змін.

У березні 2017 року ОСОБА_6 звернулась до Верховного Суду України із заявою про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 грудня 2016 року, в якій просить скасувати зазначену ухвалу та залишити в силі рішення суду апеляційної інстанції з передбаченої пунктом 4 частини першої статті 355 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України) підстави невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції викладеному у постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права, зокрема статті 161 Сімейного кодексу України (далі - СК України) та принципу 6 Декларації прав дитини, прийнятої резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року (далі - Декларація прав дитини).

На підтвердження зазначеної підстави подання заяви про перегляд судового рішення суду касаційної інстанції заявника посилається на постанову Верховного Суду України від 14 грудня 2016 року, в якій, на її думку, зазначені норми матеріального права застосовані по-іншому.

Заслухавши суддю-доповідача, перевіrivши наведені в заяві доводи, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що заява підлягає задоволенню частково з огляду на таке.

Відповідно до статті 353 ЦПК України Верховний Суд України переглядає судові рішення у цивільних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом.

Згідно з положеннями пункту 4 частини першої статті 355 ЦПК України підставою для подання заяви про перегляд судових рішень у цивільних справах є невідповідність судового рішення суду касаційної інстанції викладеному у постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права.

Оскільки заявниця як підставу для перегляду зазначила пункт 4 частини першої статті 355 ЦПК України та надала постанову Верховного Суду України у справі про визначення місця проживання дітей, у якій містяться висновки лише щодо застосування статті 161 СК України та принципу 6 Декларації прав дитини, судові рішення переглядаються в межах застосування судом саме цих норм матеріального права.

Під час розгляду справи суди установили таке.

У період з 18 листопада 1995 року по 7 серпня 2014 року ОСОБА_5 та ОСОБА_6 перебували у зареєстрованому шлюбі, у якому ІНФОРМАЦІЯ_1 народився син ОСОБА_7.

Суд першої інстанції також установив, що ОСОБА_7 на час розгляду справи проживає з батьком у квартирі АДРЕСА_1, а ОСОБА_6 проживає у квартирі АДРЕСА_2.

Вирішуючи спір між матір'ю та батьком щодо місця проживання малолітньої дитини, якій на момент розгляду справи виповнилося 10 років, суд першої інстанції, з висновками якого погодився й суд касаційної інстанції, виходив з рівності прав та обов'язків матері й батька відносно дитини, положень частини другої статті 160 та статті 161 СК України, за якими місце проживання дитини, що досягла десяти років, визначається за спільною згодою батьків і самої дитини. Ураховавши особисте добровільне бажання сина проживати разом з батьком, суд дійшов висновку про наявність підстав для визначення місця проживання дитини з батьком.

Натомість у наданій для порівняння постанові Верховного Суду України від 14 грудня 2016 року, Верховний Суд України переглядав справу про визначення місця проживання малолітніх дітей та з огляду на положення частини першої статті 160, статті 161 СК України, принципу 6 Декларації прав дитини, погодився з висновком суду першої інстанції про визначення місця проживання малолітніх дітей з матір'ю та про відсутність правових підстав, передбачених вказаними нормами матеріального права, для розлучення малолітніх дітей зі своєю матір'ю.

Отже, існує неоднакове застосування судом касаційної інстанції статті 161 СК України та принципу 6 Декларації прав дитини, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні зазначених норм матеріального права у подібних правовідносинах, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України виходить з такого.

За змістом статті 31 ЦК України малолітньою особою є дитина віком до чотирнадцяти років.

Відповідно до статті 160 СК України місце проживання дитини, яка досягла десяти років, визначається за спільною згодою батьків та самої дитини.

За частинами першою, другою статті 161 цього Кодексу якщо мати та батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, спір між ними може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини беруться до уваги ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення.

Орган опіки та піклування або суд не можуть передати дитину для проживання з тим із батьків, хто не має самостійного доходу, зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами, своєю аморальною поведінкою може зашкодити розвиткові дитини.

При цьому під заборонаю розлучення дитини з своєю матір'ю в контексті Декларація прав дитини слід розуміти не обов'язковість спільного проживання матері та дитини, а право на їх спілкування, турботу з боку матері та забезпечення з боку обох батьків, у тому числі матері прав та інтересів дитини, передбачених цією Декларацією та Конвенцією про права дитини від 20 листопада 1989 року (далі - Конвенція).

У принципі 6 Декларації прав дитини проголошено, що дитина для повного і гармонійного розвитку її особистості потребує любові і розуміння. Вона повинна, коли це можливо, рости під опікою і відповідальністю своїх батьків і в усякому випадку в атмосфері любові і моральної та матеріальної забезпеченості; малолітня дитина не повинна, крім тих випадків, коли є виняткові обставини, бути розлучена зі своєю матір'ю.

Відповідно до частин першої та другої статті 171 СК України дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім'ї. Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні між батьками спору щодо її місця проживання.

Таким чином, з досягненням віку 10 років у дитини з'являється право не тільки бути вислуханою і почутою, але й право брати активну участь у вирішенні своєї долі, зокрема, у визначенні місця проживання. Лише в разі збігу волі трьох учасників переговорного процесу - матері, батька, дитини можна досягти миру і згоди.

Аналогічні положення закріплені у статті 12 Конвенції, згідно з якою Держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що торкаються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю.

Відповідно до статті 6 Європейської конвенції про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 року під час розгляду справи, що стосується дитини, перед прийняттям рішення судовий орган надає можливість дитині висловлювати її думки і приділяє їм належну увагу.

З цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що торкається дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства. Закріплення цього права підкреслює, що дитина є особистістю, з думкою якої потрібно рахуватись, особливо при вирішенні питань, які безпосередньо її стосуються.

Разом з тим, згода дитини на проживання з одним з батьків не повинна бути абсолютною для суду, якщо така згода не буде відповідати та захищати права та інтереси дитини, передбачені Конвенцією та Декларацією прав дитини.

А тому, покладаючи в основу судового рішення згоду дитини на проживання з одним з батьків, суд повинен проаналізувати, чи не порушує така згода положень Конвенції, та навести у судовому рішенні мотиви, з яких він дійшов висновку про необхідність узяти за основу саме думку дитини та надати їй перевагу по відношенню до інших доказів.

Залишаючи в силі рішення суду першої інстанції на підставі бажання дитини проживати з батьком, суд касаційної інстанції у цій справі не зазначив, чи не суперечить таке бажання її правам та інтересам, визначеним Конвенцією та Декларацією прав дитини, не мотивував це у своєму рішенні, а тому дійшов передчасного висновку про залишення в силі рішення суду першої інстанції.

Таким чином, ухвала суду касаційної інстанції підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись пунктом 4 частини першої статті 355, частиною першою статті 3602, пунктом 1 частини першої статті 3603, частиною першою статті 3604 ЦПК України, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

Заяву ОСОБА_6 про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 грудня 2016 року задовольнити частково.

Ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 грудня 2016 року скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій пунктом 3 частини першої статті 355 ЦПК України.

Головуючий

В.М. Сімоненко

**Судді:
Гуменюк**

В.І.

Н.П. Лященко

Я.М. Романюк